

Michael METZELTIN
Universität Wien / ÖAW

WIE „KÖRPERLICH“ SOLL UNSERE SATZANALYSE SEIN?

Rezumat: Spre deosebire de gramaticile formale, care s-ar limita să constate sintagme nominale, verbale etc., o analiză propozițională de bază semantică pe care o propunem aici permite înțelegerea informațiilor conținute în frazele sintactice ca pe un șir de diferite situații însoțite de persoanele în cauză, ale căror acțiuni / stări, locuri și momente pot fi analizate atât analitic cât și vizual, percepându-le concomitent și în derularea lor – căci fără istorie nu înțelegem realitatea.

Cuvinte cheie: clase de concepte, analiză propozițională sintactică, analiză propozițională semantică, semantică referențială, reconstrucție vizuală.

- Eine der Hauptaufgaben der Sprachwissenschaft ist zu zeigen / nachvollziehbar zu machen, wie Sätze, Satzgefüge, Texte möglichst explizit verstanden werden können.
- Verstehen heißt, sich Situationen in ihren Zusammenhängen auch in ihrer Abwesenheit vorstellen zu können.
- Situationen entstehen in einer realen oder fiktiven Wirklichkeit.
- Die Wirklichkeit kann von uns ausschließlich über unsere Sinnesorgane (Geschmacksinn, Tastsinn, Gesichtssinn, Gehörsinn, Geruchssinn) wahrgenommen und bewusst gemacht werden.
- Wissen und Verstehen beginnen also mit unseren Wahrnehmungen, wie Kindererfahrungen und Etymologien zeigen:
Leo Butnaru, Lista basarabeană. Copil la ruși, 2013, 18: „iarna a fost să mă nasc, adică- să văd, să aud, să miros, să gust pentru întâiași oară lumea”
Lat. SAPERE ‚schmecken‘ > it. sapere / fr. savoir ‚wissen‘; CAPERE ‚ergreifen‘ > it. capire ‚verstehen‘.
- Die Wahrnehmungen werden als Spuren (Engramme) zum Gehirn weitergeleitet, wo sie die Form von Repräsentationen (globale Vorstellungen) und von Begriffen (auf ihre wesentlichen Züge stilisierte Vorstellungen) annehmen, die mit auditiven Informationen assoziiert sind.
- Begriffe werden im Gehirn klassifiziert und zu gesamtheitlichen kognitiven Schemata verarbeitet und durch wiederholte Erfahrung gedächtnismäßig stabilisiert / verankert (cf. Gombrich, Kandel).
- Wiederholte Wahrnehmung und Erfahrung und stabilisiertes Gedächtnis erlauben uns, ein Wissen aufzubauen und immer neu wahrgenommene Situationen zu verstehen / zu interpretieren.

CÂT DE „CORPORALĂ” AR TREBUI SĂ FIE ANALIZA PROPOZIȚIEI?

Zusammenfassung: *Im Gegensatz zu den formalen Grammatiken, die sich darauf beschränken, Nominalsyntaxmen, Verbalsyntaxmen und dergleichen festzustellen, erlaubt eine semantisch angelegte propositionale Auflösung, die in Sätzen enthaltenen Informationen als eine Reihe von verschiedenen Situationen mit ihren Personen, deren Handlungen / Zuständen, ihren Orten und Momenten analytisch und zugleich visuell zu rekonstruieren und in ihrer Abfolge zu verstehen, denn ohne Geschichte verstehen wir die Wirklichkeit nicht.*

Schlüsselwörter: *Begriffsklassen, Syntaktische Satzanalyse, Semantische Satzanalyse, Referenzsemantik, visuelle Rekonstruktion.*

- Una din sarcinile principale ale lingvisticii este de a arăta cum pot fi înțelese, cât mai explicit cu putință, propoziții, fraze, texte.
- A înțelege înseamnă a fi capabil să îți imaginezi situațiile în contextele lor, chiar și în absența acestora din urmă.
- Situațiile apar într-o realitate adevărată sau fictivă.
- Realitatea poate fi percepută și conștientizată de către noi doar prin organele noastre senzoriale (simțul gustului, cel tactil, văzul, auzul, mirosul).
- Cunoașterea și înțelegerea încep deci cu percepțiile noastre, după cum arată experiențele copiilor și etimologiile:
Leo Butnaru, *Lista basarabeana. Copil la ruși*, 2013, 18: „Iarna a fost să mă nasc, adică – să văd, să aud, să miros, să gust pentru întâiași oară lumea”.
Lat. *SAPERE*, a avea un gust oarecare > it. *sapere*, fr. *savoir*, „a ști”; *CAPERER*, a apuca’ > it. *capire*, „a înțelege”.
- Percepțiile sunt transmise ca urme (engrame) către creier, unde primesc forma reprezentărilor (reprezentări globale) și a conceptelor (reprezentări reduse la trăsături esențiale), care sunt asociate cu informații auditive.
- Conceptele sunt clasificate în creier și prelucrate în scheme cognitive unitare, stabilizarea / ancorarea lor în memorie petrecându-se prin experiență repetată (cf. Gombrich, Kandel).
- Percepția repetată și experiența, precum și memoria stabilizată ne permit să construim o cunoaștere și să înțelegem / să interpretăm orice situație nouă percepută.

- Unter Mitberücksichtigung der Untersuchungen der Schulen Piagets und Rubinsteins (cf. z.B. Piaget, Rubinstein) kann man die unendliche Menge der eher verbal bedingten Begriffe in folgende Klassen einteilen:

- Begriffe, die sich auf reale oder fiktive Objekte der Wirklichkeit beziehen lassen;
- Begriffe, die sich auf Eigenschaften, Zustände, Prozesse und Handlungen beziehen lassen;
- Begriffe, die sich auf die Situierung der Objekte im Raum beziehen lassen;
- Begriffe, die sich auf die Einbettung von Zuständen, Prozessen und Handlungen in die Zeit beziehen lassen;
- Begriffe der Quantifizierung, die sich auf Objekte (Anzahl), Eigenschaften (Ausmaß), Zustände (Intensität) und Prozesse/ Handlungen (Wiederholung), auf Raumbegriffe (Distanz) und Zeitbegriffe (Dauer) beziehen lassen;
- Begriffe der Identifizierbarkeit von Objekten, Eigenschaften, Zuständen, Prozessen, Handlungen, Orten, Zeiten, Mengen;
- Begriffe der Wahrscheinlichkeit der Zuweisung von Eigenschaften, Zuständen, Prozessen, Handlungen an ein Lebewesen oder an einen Gegenstand;
- Begriffe der Konnexionsverhältnisse zwischen zwei oder mehreren Eigenschaften, Zuständen, Prozessen oder Handlungen.

Unter diesen Begriffen scheinen die Vorstellungen von Gegenständen und ihren Eigenschaften vordergründig zu sein. Dabei dürften die Begriffe für Objekte, Eigenschaften / Prozesse, Raum, Zeit und Quantifizierung tendenzmäßig visuell sein.

- Bei einem geordneten Denken kann man daher postulieren, dass grundsätzlich etwas über einen Gegenstand ausgesagt wird, d.h. einem Gegenstand an einem bestimmten Ort wird eine Eigenschaft, ein Zustand, ein Prozess oder eine Handlung zu einem bestimmten Zeitpunkt zugewiesen (elementare Prädikation, Dictum). Die Zuweisung einer Qualität an ein Objekt hat aus der Sicht des Senders in der von ihm intendierten Welt einen bestimmten Grad der Wahrscheinlichkeit. Damit ein Kommunikat richtig verstanden werden kann, muss der Empfänger auch informiert werden, von wem das Kommunikat kommt, was der Sender mit dem Kommunikat beabsichtigt und an wen er es richtet (Senderkomplex, Modus). Wenn die engere Zusammengehörigkeit durch das Zeichen + und die Bestimmungsbeziehungen durch Klammern symbolisiert werden, wobei das Element außerhalb der Klammer das Element innerhalb der Klammer bestimmen soll, kann man dieses semantisch propositionale Denken durch folgende Formel darstellen:

- Luând în considerație analizele școlilor Piaget și Rubinstein (cf. de ex. Piaget. Rubinstein), numărul infinit de concepte, determinate mai ales verbal, se pot împărți în următoarele clase:

- Concepte care se referă la obiecte adevărate sau fictive ale realității;
- Concepte care se referă la caracteristici, stări, procese și acțiuni;
- Concepte care se referă la situarea în spațiu a obiectelor;
- Concepte care se referă la inserarea în timp a stărilor, a proceselor și a acțiunilor;
- Concepte ale cuantificării, care se referă la obiecte (număr), caracteristici (dimensiune), stări (intensitate), și procese/ acțiuni (repetare), la concepte spațiale (distanță) și la concepte temporale (durată);
- Concepte ale identificării obiectelor, caracteristicilor, stărilor, proceselor, acțiunilor, locurilor, timpurilor, cantităților;
- Concepte ale probabilității de atribuire unei ființe vii sau unui lucru a caracteristicilor, stărilor, proceselor, acțiunilor;
- Concepte ale raporturilor de conexiune între două sau mai multe caracteristici, stări, procese sau acțiuni.

Dintre aceste concepte, reprezentările obiectelor și ale caracteristicilor lor par a fi cele primordiale. În acest context, conceptele pentru obiecte, cracteristici/ procese, spațiu, timp și cuantificare par a fi tendențial vizuale.

- Într-o gândire ordonată se poate deci postula că, în general, se afirmă ceva despre un obiect, ceea ce înseamnă că unui obiect dintr-un anumit loc i se atribuie o caracteristică, o stare, un proces sau o acțiune la un anumit moment (predicație elementară, dictum). Atribuirea a unei calități către un obiect are, din perspectiva emițătorului, un anumit grad de probabilitate în lumea vizată de către acesta. Ca un mesaj să fie bine înțeles, trebuie ca receptorul să fie informat de la cine vine comunicatul, ce intenționează emițătorul cu acesta și cui i se adresează (complexul emițătorului, mod). Dacă simbolizăm afinitatea prin semnul + și relațiile de determinare prin paranteze (elementul din afara parantezei determinând pe cel din paranteză), gândirea aceasta semantic propozițională poate fi redată prin următoarea formulă:

$$P = (((Sm,i)Qm,i + Dm,i)Lm,i + Tm,i + %)Em,i + em,i + Rm,i)$$

Satzmäßig ausgedrückt: Ein Sender teilt einem Empfänger mit, dass es eine gewisse Wahrscheinlichkeit hat, dass ein bestimmter Gegenstand für jemanden an einem bestimmten Ort zu einer bestimmten Zeit eine bestimmte Eigenschaft hat. Subjekt, Prädikat, Destinatär, Lokalisierung, etwas schwieriger die Zeit und die Quantifizierungen lassen sich visualisieren.

- Wenn wir nun Äußerungen in Form von Sätzen hörend oder lesend wahrnehmen, können wir versuchen, sie explizit zu verstehen, indem wir sie semantisch propositional auflösen. Der erste Satz der Rede des spanischen Königs Don Juan Carlos vor den Cortes am 22. April 2004 „Un jueves como hoy, hace exactamente seis semanas, el más brutal ataque terrorista nunca sufrido por España nos sumía en un dolor y una indignación difíciles de contener.“ (An einem Donnerstag wie heute, genau vor sechs Wochen, stürzte uns der brutalste Terroranschlag, den je Spanien erlitten hat, in einen Schmerz und eine Empörung, die schwer zurückzuhalten sind'.) würde in semantisch propositionaler, diskursivierter Explizitierung wie folgt aussehen:

- P1 Bestimmte Personen A sind Terroristen
- P2 Die Personen A greifen die Bevölkerung in Spanien vor dem 11.3.2004 an
- P3 Die Personen A sind in verschiedenem Maß M1 in Spanien vor dem 11.3.2004 in Spanien grausam
- P4 Bestimmte Personen B sind Terroristen
- P5 Die Personen B greifen die Bevölkerung in Spanien am 11.3.2004 an
- P6 Die Personen B sind im Maße M2 >M1 in Spanien am 11.3.2004 grausam
- P7 Die Bevölkerung leidet im Maße M1 in Spanien vor dem 11.3.2004
- P8 Die Bevölkerung ist empört im Maße M1 in Spanien vor dem 11.3.2004
- Die Propositionen P2 + P3 verursachen die Propositionen P7 + P8
- P9 Die Bevölkerung leidet im Maße M2>M1 in Spanien seit dem 11.3.2004
- P10 Die Bevölkerung ist empört im Maße M2>M1 in Spanien seit dem 11.3.2004.

$$P = (((S_{m,i})Q_{m,i} + D_{m,i})L_{m,i} + T_{m,i} + \%)E_{m,i} + e_{m,i} + R_{m,i})$$

Cu alte cuvinte: Un emițător comunică unui receptor că există o anumită probabilitate ca un obiect anume să aibă pentru cineva într-un anumit loc și într-un anumit timp o anumită caracteristică. Se pot vizualiza subiectul, predicatul, destinatarul, localizarea, și, ceva mai greu, timpul și cuantificarea.

- Când percepem enunțuri sub forma de propoziții ascultate sau citite, putem încerca să le înțelegem explicit, rezolvându-le semantic propozițional. Prima propoziție a discursului regelui spaniol Don Juan Carlos în fața Curții, pe 22 aprilie 2004 „Un jueves como hoy, hace exactamente seis semana, el mas brutal ataque terrorista nunca sufrido por Espana nos sumia en un dolor y una indignacion dificiles de contenter.” (Într-o zi de joi, ca astăzi, exact în urmă cu șase săptămâni, cel mai brutal atac terorist, pe care l-a îndurat Spania vreodată, ne-a cufudat într-o durere și o indignare greu de stăpânit.) ar arăta într-o explicitare semantic propozițională discursivă astfel:

- P1- Anumite persoane A sunt teroriști
- P2 - Persoanele A atacă populația în Spania înainte de 11.03.2004
- P3 - Persoanele A sunt crude, în măsură diferită M1, în Spania dinainte de 11.03.2004
- P4 - Anumite persoane B sunt teroriști
- P5 - Persoanele B atacă populația din Spania pe 11.03.2004
- P6 - Persoanele B sunt crude, în măsura M2>M1, în Spania, la data de 11. 03 2004
- P7- Populația suferă în Spania, în măsura M1, înainte de 11.03.2004
- P8 - Populația este indignată, în măsura M1, în Spania dinainte de 11. Propozițiile P2 + P3 generează propozițiile P7+ P8.
- P9 - Populația suferă, în măsura M2> M1, în Spania, începând cu 11.03. 2004.
- P10 - Populația este indignată, în măsura M2> M1, în Spania, începând cu 11.10.2004.

Die Propositionen P5 + P6 verursachen die Propositionen P9 + P10

Im Gegensatz zu den formalen Grammatiken, die sich darauf beschränken würden, im angeführten Satz Nominalsyntagmen, Verbalsyntagmen und dergleichen festzustellen, erlaubt die hier vorgeschlagene propositionale Auflösung, die im ersten Satz der Rede enthaltenen Informationen als eine Reihe von verschiedenen Situationen mit ihren Personen, deren Handlungen / Zuständen, ihren Orten und Momente analytisch und zugleich visuell zu rekonstruieren und in ihrer Abfolge zu verstehen, denn ohne Geschichte verstehen wir die Wirklichkeit nicht. Eine derartige „Narrativisierung“ ist aber nur möglich, wenn wir über genug Erfahrung mit verarbeiteten und gespeicherten Wahrnehmungen verfügen.

- Die Wahrnehmung der Wirklichkeit ist nur über unsere Sinne, unseren Körper möglich. Die gedankliche Gestaltung der Wahrnehmungen stellt eine Rekonstruktion dar, die zu einem großen Teil visuell, als körperartig ist, eine Art neue Verkörperung der wahrgenommenen Wirklichkeit. Diese Verkörperung wird auf die jeweilige Situation zurückgekoppelt, um sie zu verstehen und sich orientieren zu können.

- Die schrecklichen Experimente und Vorgehensweisen in psychiatrischen und militärischen Einrichtungen, um Menschen mit einer *tabula rasa* neu zu programmieren, zeigen, dass der Mensch, wenn man ihm den ständigen Kontakt mit der Außenwelt, die regelmäßige Betätigungsmöglichkeit seiner Sinne unmöglich macht, infantilisiert wird, das Verstehen und die Selbstorientierung verliert (Naomi Klein).

- Wenn Satzanalyse dem Verstehen von Sätzen dienen soll, muss sie daher referenzsemantisch sein, muss die innere ‚verkörperte‘ visuelle Rekonstruktion simulieren und die Rückkoppelung auf die körperliche Wirklichkeit herstellen. Sinnvolle Sprache transportiert Inhalte, sollte also nicht als eine formale *tabula rasa* betrachtet werden. Formale, die Referenzsemantik ablehnende Satzanalysen laufen Gefahr, entkörperte, wirklichkeitsfremde, orientierungslose Formen von Sprache zu werden.

Propozițiile P5 + P6 generează propozițiile P9 + P10.

Spre deosebire de gramaticile formale, care s-ar limita să constate în fraza de mai sus sintagme nominale, verbale etc., soluția propozițională pe care o propunem aici permite înțelegerea informațiilor din prima frază a discursului regal ca pe un șir de diferite situații însoțite de persoanele în cauză, ale căror acțiuni / stări, locuri și momente pot fi analizate atât analitic cât și vizual, percepându-le concomitent și în derularea lor - căci fără istorie nu înțelegem realitatea. O asemenea „narativizare” este însă posibilă doar dacă dispunem de suficientă experiență cu percepțiile procesate și stocate.

- Perceperea realității este posibilă doar prin intermediul simțurilor noastre, al corpului nostru. Concepția mentală a percepției reprezintă o reconstrucție, care este, în mare măsură, mai degrabă vizuală decât corporală, un fel de nouă personificare a realității percepute. Această întruchipare este recorelată la fiecare situație în parte, pentru a o înțelege și a ne putea orienta.

- Cumplitele experimente și practici din instituții psihiatrice și militare, care urmăresc să reprogrameze oameni printr-un *tabula rasa*, arată că omul poate fi infantilizat, pierzându-și înțelegerea și autoorientarea (Naomi Klein) dacă se întrerupe contactul cu lumea exterioară și activarea regulată a simțurilor.

- Pentru ca analiza propozițională să servească înțelegerii propozițiilor, e nevoie așadar ca aceasta să fie referențial semantică, trebuie să simuleze reconstrucția interioară „întruchipată” și să creeze recorelarea cu realitatea corporală. Limba judicioasă, plină de sens, transportă conținuturi, deci nu trebuie considerată drept un *tabula rasa* formal. Analizele lingvistice formale, cele care refuză semantica referențială sunt în pericol de a deveni forme lingvistice fără formă, nerealiste, lipsite de orientare.

BIBLIOGRAPHIE

- Gombrich, Ernst H., 1978 (1960). *Kunst und Illusion: Zur Psychologie der bildlichen Darstellung*, Zürich, Belser.
- Kandel, Eric, 2012. „Das Zeitalter der Erkenntnis. Die Erforschung des Unbewussten“ in *Kunst, Geist und Gehirn von der Wiener Moderne bis heute*, München, Siedler.
- Klein, Naomi, 2007. *The Shock Doctrine: The Rise of Disaster Capitalism*, New York, Metropolitan Books / Henry Holt.
- Metzeltin, Michael, 2018. *Angewandte Satzanalyse*, Wien, Praesens
- Metzeltin, Miguel / Vivanco Torres, Hiram, 2019. *Sintaxis, pragmática y semántica. Un modelo de análisis integrado*, Santiago de Chile, Universidad de Chile.
- Piaget, Jean, 1926. *La représentation du monde chez l'enfant*, Paris, PUF.
- Piaget, Jean, 1965 (1957). *La construcción de lo real en el niño*, Buenos Aires, Proteo.
- Rubinstein, Sergei Leonidovich, 1973 (1940, 1946). *Princípios de psicologia geral*, Lisboa, Editorial Estampa.

Textul în limba germană a fost tradus în limba română de Carmen Tofan, profesor de limba germană la Colegiul Național „Costache Negri” din Galați și a fost avizat de lector univ. dr. Casia Zaharia, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași.